

Kroppedal Museum Årsberetning 2019

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 3
Kroppedal i tal	side 4
Udstillinger og aktiviteter	side 5
Forvaltning og undersøgelser	side 13
Astronomihistorie	side 18
Registrering og bevaring	side 19
Forskning	side 22
Kroppedals Arkiver	side 23
Personale, bestyrelse og råd	side 26

KROPPEDAL MUSEUM

Kroppedals Allé 3
2630 Taastrup
Tlf. 43 30 30 00
CVR: 26 58 90 02

Indledning

2019 blev på mange måder et omskifteligt år på Kroppedal Museum. I løbet af foråret måtte vi sige farvel til seks kollegaer, som var blevet opsagt i efteråret 2018. Det har naturligvis betydet, at vi måtte omstrukturere nogle af museets arbejdsgange, og at flere ansatte har fået nye opgaver. Det er altid trist at sige farvel til gode kollegaer, og de ønskes alle god vind fremover.

2019 blev også året, hvor Kroppedal Museum fik ny ledelse, idet museumschef Lene Torrild valgte at gå på pension, og museumsinspektør Mads Thernøe overtog roret som midlertidig museumschef. Der skal i denne forbindelse lyde en stor tak til Lene for indsatsen.

Den nye ledelses primære opgave har været at rette op på museets dårlige økonomi og skabe stabilitet i den daglige drift. Der er derfor blevet iværksat en økonomisk genoprettelses plan, som betyder at museet foreløbigt ser ud til at komme ud af 2019 med en balancerende økonomi. Bag denne positive udvikling ligger en stor indsats fra hele museets personale, som alle har bidraget med en ekstra arbejdsindsats og en stor opmærksomhed på at holde alle udgifter nede. Den forbedrede økonomiske situation betyder, at vi nu kan se fremad og gå ind i 2020 med fokus på at videreudvikle vores kulturhistoriske arbejde.

Som en del af arbejdet med at sikre og styrke museet tog vi i 2019 hul på en proces, der skal lede frem til en fusion med Forstadsmuseet i Hvidovre. De to nabo museer har mange fælles arbejdsområder, og det giver derfor god faglig mening, at lade de to institutioner fusionere. Det vil ikke mindst styrke museets nyere tids arbejde, med forskning i og

formidling af forstædernes opståen og velfærdsstatens dannelse. De tre tilskudskommuner Albertslund, Høje-Taastrup og Hvidovre har foreløbigt godkendt, at processen sættes i gang. Der er nedsat en arbejdsgruppe bestående af de tre kulturchefer og Kroppedals formandskab, der skal arbejde med de organisatoriske og økonomiske vilkår for fusionen, mens ledelsen af de to museer arbejder med det fusionerede museums faglige indhold og struktur.

I 2019 blev Kroppedal Museum kvalitets- vurderet af Slots- og Kulturstyrelsen. Det er en evaluering, som alle statsanerkendte museer skal igennem hver 10. år. Det var en god proces, der kastede lys over det store alsidige arbejde som museet laver. Forskning inden for arkæologi og nyere tid levede fint op til styrelsens krav, ligesom museets formidling fik rosede ord med på vej. Kvalitetsrapporten rettede derimod en kritik af den manglende forskning i dansk astronomihistorie. En kritik museet har taget til efterretning. Derfor arbejdes der på at publicere en fagfællebedømt artikel i 2020. Ligeledes rettede rapporten en alvorlig kritik af museets magasinforhold.

Museet har haft et travlt formidlingsår. De to højdepunkter var åbningen af henholdsvis udstillingen "Hver dag er en Kamp" og indvielsen af Vikingebroen. Begge dele er en del af det store treårige formidlingsprojekt der hedder Vikingevej- og bro. Hele projektet er gennemført i samarbejde med Vikingelandsbyen i Albertslund, og afsluttes med udgangen 2019. Vi er kommet flot i mål med alle dele af projektet, og vist at museet kan styre og gennemføre store formidlingsprojekter. Erfaringer herfra vil blive særdeles værdifulde for museets udvikling.

Museets besøgstal 2019

Museets besøgende og deltagere i arrangementer: 13.432 børn og voksne
Skoletjenesten: 5.499 børn og voksne

Udstillinger	2018	2019
Kroppedal Museum		
I alt	9.013	13.432

Arkiver	2018	2019
Høje-Taastrup	2.442	1.803
Albertslund	1.582	1.271
Herlev	260	1.247
Ishøj	1.172	727
I alt	5.456	5.048

Skoletjenester	2018	2019
Kroppedal Museum	1.404	1.035
Miniplanetarium	1.326	1.269
Vikingebo	2.273	3.195
I alt	5.003	5.499

Udstillinger og aktiviteter

Haralds Bro

Efter tre års hårdt arbejde stod den 140 meter lange rekonstruerede vikingebro endeligt færdig i september 2019. Forbilledet for broen i Store Vejle ådal er Ravning Enge broen, som i sin tid lå tæt på de gamle vikingekongers hovedsæde i Jelling. Den oprindelige bro var godt 750 meter lang og fem meter bred. En imponerende konstruktion, der var det største danske ingeniørarbejde, indtil den gamle Lillebælts bro åbnede i 1935.

Ideen til det store rekonstruktionsprojekt var ikke ny. Allerede tilbage i 2006 blevet vikingebroen beskrevet af Vikingelandsbyens tidligere leder Jørgen Poulsen og arkitekt/arkæolog Bente Draiby. Men projektet skulle ligge og modne i en skuffe i en årrække, inden det i 2015 igen blev taget op. Sammen formulerede Vikingelandsbyen og Kroppedal Museum en ansøgning til Nordea Fonden og Friluftsrådet, der beskrev hvordan broen skulle realiseres, og hvilke formidlingsmål projektet ville opnå. I 2016 fik vi tilsagn om at Albertslund og Høje-Taastrup kommuner, Nordea Fonden og Friluftsrådet alle ville støtte projektet, og forberedelserne til byggeriet kunne for gå i gang.

Det var afgørende at brobyggeriet var et samskabelses-projekt. Skoleelever, lokale frivilligrupper og folk fra udsatte boligområder, skulle alle, under ledelse af tre fastansatte

håndværkere, være med til at bygge broen. Projektet skulle skabe lokal forankring og medejerskab til vores fælles kulturhistorie. Tusindvis af elever og frivillige har derfor deltaget i byggeriet og bidraget til, at vi i dag har den spektakulære bro i Verstskoven.

Til projektet blev der udviklet 13 forskellige undervisningsforløb, der alle relaterede til byggeriet. Det mest populære forløb var naturligvis selve brobygger-forløbet. Her fik skoleelever lov til at sætte de godt 400 kg tunge brostolper, der skulle understøtte hele brokonstruktionen. Men også træfældning og produktionen af lindebast var blandt de populære forløb.

Broen blev officielt åbnet den 13. september 2019 ved at klasser fra henholdsvis Albertslund og Høje-Taastrup kommuner lagde de to sidste køreplanker. Derved var broen færdiggjort, og de mange fremmødte kunne nu sikkert vandre henover den 140 meter lange bro.

Vikingelandsbyen og Kroppedal Museum havde sat alle sejl til for at skabe en stor åbningsfest, med masser af vikingeaktiviteter hele dagen. I alt havde godt 1500 gæster valgt at lægge turen forbi vikingebroen den eftermiddag, og være med til at fejre at broen endelig var blevet færdig.

Ny udstilling på Kroppedal Museum

Hver dag er en kamp

Der var tæt pakket i den nyindrettede butik, da udstillingen "Hver dag er en kamp" åbnede midt i marts. Det nye velkomst- og butiksområde blev etableret i forbindelse med udstillingsopbygningen, og finansieret af Lokale og Anlægsfonden. Forud for den store dag gik et års forberedelse, hvor et udstillingshold fra museet havde forberedt den nye udstilling. Vikingedisplayet er del af det store Vikingevej- og broprojekt, der har strakt sig over tre år fra 2017-2019.

Udstillingsgruppen bestod af museumsinspektør Lotte Sparrevohn, Mads Thernøe og Thomas Bailey samt museumstekniker Kenneth Paulmann. Gruppen ønskede ikke at lave den klassiske fortælling om de drabelige vikinger, der plyndrede det meste af Europa, men ville i stedet fortælle historien om, hvordan det var at bo på vores egn i starten af vikingetiden for godt 1200 år siden. Udstillingen ville derfor naturligt tage udgangspunkt i de mange genstande, som museets egne arkæologer har udgravet gennem tiden. Det endte derfor med at blive et udstillingsdogme, ikke at hjemlåne fra andre museer, men kun at vise genstande fra museets egen samling. Specielt blev gravpladsen ved Snubbekorsgård central. Det gav et klart fokus i udstillingen, som handlede om det daglige liv på det, der senere er kommet til at hedde den københavnske Vestegn.

Som et led i udviklingen af en mobil-app, havde flere af museets inspektører tidligere deltaget i arbejdet med at lave en

animationsfilm om vikingerne på gården Kroppedal. Filmen var en fiktion med opdigtede karakterer, men var også inspektørernes kvalificerede bud på, hvordan livet i vikingetiden kunne have udspillet sig.

Filmen kom til at hedde År 805, og blev lavet i tæt samarbejde med filminstruktør Tor Fruergaard, illustrator Sune Elskær og manuskriptforfatter Thomas Howalt. Filmen endte med at blive meget vellykket. Ikke alene fortalte den om livet på den vikingegård, der er fundet få hundrede meter fra Kroppedal Museum, men den viste også hvordan de genstande, som museets gæster kunne opleve i udstillingen, så ud da de endnu var nye. Udstillingsgruppen besluttede derfor, at filmen År 805 skulle fungere som den centrale fortælling i den nye udstilling. I en lille biograf skulle udstillingens gæster først se film, inden de senere skulle opleve udstillingen. Denne struktur blev senere tilpasset, og film blev splittet op i tre dele, så udstillingsgenstande og filmen kontinuerligt spillede op mod hinanden, så sammenhængen stod klart.

I stedet for at benytte et klassisk udstillingsarkitektfirma tog udstillingsgruppen kontakt til virksomheden Torden og Lynild. Det er et lille firma, der har sit udspring i scenekunsten. De er derfor dygtige til at arbejde med scenografi. Det var vigtigt, da udstillingsgruppen havde en ambition om, at museets gæster skulle have en oplevelse af at forsætte ind i filmens univers, når de trådte fra biograftrummet ind i udstillingen.

Det blev et meget frugtbart samarbejde, hvor museets medarbejdere og Torden og Lynild gensidigt udarbejdede den færdige udstillings udtryk. Det er en helstøbt oplevelse, der venter museets gæster, hvor både sanser, intellekt og følelser bliver sat i spil.

Udstillingen åbnede 15. marts, og der er foreløbigt ikke sat nogen dato for, hvor længe den skal være åben.

Udstillingen tager afsæt i den animationsfilm som blev lavet til en telefon-app, der ligesom udstillingen er en del af Vikingvej og -bro projektet. Sammen med en filminstruktør Tor Fruergaard, illustratør Sune Elskær og manuskript forfatter Thomas Howalt skabte museets inspektører en fortælling om fire vikinger. De fire karakter blev udviklet på baggrund af fire grave fra vikingetid, som alle er fundet ganske tæt på museet. Filmen blev udfærdiget så den kunne opleves i mindre klip ude i det nærliggende landskab og filmstykkerne skulle vise, hvordan lokaliteten havde set ud for 1200 år siden. Resultatet blev så vellykket, at den udstillingsgruppe, der havde ansvaret for at opbygge den nye vikingeudstilling på Kroppedal, blev enige om at den skulle være den narrative rygrad i den kommende udstilling.

Animationsfilmen er naturligvis fiktion, men den blev skabt på et videnskabeligt fundament, således at museets gæster får et realistisk billede af, hvordan det var at leve på Vestegnen i vikingetiden. Filmen giver udstillingens gæster mulighed for at sætte kød og blod på de fire karakterer, der er udstillingen hovedpersoner. Langt størstedelen af de genstande som gæsterne kan opleve i udstillingen er såkaldte jordfund. De mere end tusind år i jorden, har sat sit tydelige præg på genstandene. De er ofte meget nedbrudte, rustne og skrøbelige. Det kræver derfor en forklaring, når publikum skal forstå hvad de ser i udstillingens montre. Her viste det animerede filmmedie at fungere ualmindeligt godt. I stedet

for lange komplicerede tekster med forklaring, kunne gæsterne se på filmen, hvordan udstillingens genstande så ud da de var nye, og hvordan de har været brugt.

En moderne udstilling er ikke blot et didaktisk rum, hvor museets gæster kan blive klogere på dette eller hint. Det skal også være en sanselig og følelsesmæssig oplevelse, der gerne skal rejse en række spørgsmål. God historie formidling kræver med andre ord identifikation. Det er svært at identificere sig med gamle rustne stykker metal. Men det er ikke svært at spejle sig med den lille vikingefamilie, som gæsterne lærer at kende i udstillingens små biografer. De fire fiktive karakterer giver derfor gæsterne en mulighed for at forstå, at vikingerne var helt almindelige mennesker, der blot levede under nogle andre betingelser end vi gør i dag.

Særlige detektorfund 2019: Vikingerne omkring Store Vejleådal

I en montre i velkomstområdet åbnede Kroppedal Museum en udstilling med særlige detektorfund fra 2019. I løbet af det sidste år er der gjort bemærkelsesværdige fund af smykker og dragttilbehør fra yngre jernalder og vikingetid. Det er særligt genstande der afbilder mennesker, drager og andre dyr, som er udstillet.

Valkyrie af sølv, 800-årene

En af de udstillede genstande er en lille kvindefigur i sølv, en såkaldt Valkyrie. Valkyrier bærer ofte drikkehorn eller våben og skjold. Denne lille kvindefigur har ingen våben, men ligner de andre valkyrie-figurer. Hun er set fra siden og man kan se,

at hun bærer en kappe over sin kjole. Hun har langt hår, der er redt stramt tilbage i en hestehale.

Valkyrier i nordisk mytologi var Odins hjælpere. Valkyrierne var en slags halvguder, som spåede slagets udfald og valgte hvilke krigere, der skulle falde i kamp. På deres heste førte valkyrierne efter slaget de døde krigere til Valhal.

Af andre fund kan nævnes en sjælden kam-amulet. Amuletten, der stammer fra det baltiske område, er udformet som en miniaturrekam med to dragehoveder, der støder sammen i midten. Amuletten er fra 900-1100 årene.

Kvindefigur i sølv, 800-årene. En af årets mange detektorfund. Foto Kroppedal Museum.

Publikumsaktiviteter

- 16. januar: *Månen - Stjerneaften på Kroppedal Museum*
- 31. januar: *Museumstimen - huse og byggeskik i jernalderen*
- 13. februar: *Himlen i Børnehøjde - Stjerneaften på Kroppedal Museum*
- 20. februar: *Universet i børnehøjde - vinterferie for børn*
- 28. februar: *Museumstimen - Harald Blåtand og hans bygningsværker*
- 13. marts: *Mars - Stjerneaften på Kroppedal Museum*
- 14. marts: *Vikingeaften med Kroppedal Museum og Fortællelab*
- 15. marts: *Udstillingsåbning 'Hver dag er en kamp'*
- 25. april: *Kroppedal by night - guidet cykeltur 'Fra istid til nutid'*
- 2. juni: *Danmarkshistorien i Vestskoven fejrer Ole Rømers 375 års fødselsdag*
- 16. juni: *Det Grønne Ishøj (historiske lege)*
- 3. - 4. juli: *Sommerdage på Bredekærgård*
- 13. september: *Åbning af Vikingevejen og Broen*
- 15. oktober: *Knoglekassen åbner (Bredekærgård)*
- 16. oktober: *Universet i Børnehøjde - Stjerneaften på Kroppedal*
- 30. oktober: *Introduktion til observationer - Stjerneaften på Kroppedal*
- 6. november: *Solsystemet og dens planeter - Stjerneaften på Kroppedal*
- 11. november: *POPUP Natur - Merkurs passage (sammen med Ishøj Naturcenter)*
- 20. november: *Asteroider, Kometer og andre "Småting" - Stjerneaften på Kroppedal*
- 1. december: *Jul på Bredekærgård*
- 4. december: *Månen og Mennesket - Stjerneaften på Kroppedal*

*Børnearbejde i vikingebro-projektet.
Foto Kroppedal Museum.*

Naturformidling i landskabet

I Vikingebro-projektet gennemførte naturvejlederen tre offentlige guidede ture og to offentlige kulturarrangementer i lokale boligområder: et i Høje Taastrup og et i Albertslund, samt et særligt tilrettelagt kulturarrangement for indbudte børnefamilier fra udsatte boligområder i Albertslund. Ligeledes blev der gennemført tre guidede ture for diverse foreninger, samt tre arrangementer for foreninger og institutioner, hvor de som frivillige i Vikingebro arbejdede med historisk rekonstruktionsarbejde.

Danmarkshistorien i Vestskoven

Den 1. søndag i juni måned afholder Danmarkshistorien i Vestskoven altid sit årsarrangement indenfor Vestskovens område. I 2019 fejrede vi astronomen Ole Rømers 375 års fødselsdag. Arrangementet havde sit udgangspunkt på Kroppedal Museum, hvor der var taler, vandretur til Rømers observatorium, Renæssance-musik ved kvintetten Götterfunken og servering af lækkerier fra Renæssancens køkken, serveret af Vikingelandsbyens Venner. Over 100 besøgende havde en dejlig dag.

Ole Rømers assistent fortæller om mesterens arbejde. Foto Kroppedal Museum.

Hugin og Munin-klubben

Kroppedal Museums børneklub har efterhånden eksisteret i mere end 25 år. Mange børn har fået deres første arkæologiske og historiske oplevelser gennem klubbens arrangementer. I 2019 besøgte vi bl.a. Mosede Fort, Æbelholt Kloster og var på Nissescole på Frederiksborg Slot. Men som altid er årets højdepunkt, når børnene er arkæologer for en dag.

Ravneungerne i arbejde på årets arkæologiske udgravning. Foto Kroppedal Museum.

Elevbyråd i aktion. Foto Kroppedal Museum.

Skole- og børnearrangementer

Elevbyråd i Albertslund

I 2019-2020 handler Elevbyrådet i Albertslund om Verdensmålene, og 6. klassernes opgave er at "gøre Verdensmål til hverdagsmål".

Kroppedals input i oktober 2019 var at trække ét Verdensmål ud og sætte det i et historisk og lokalt perspektiv. Målet blev

nr. 17 - "Partnerskaber for Handling". Der blev talt om alt fra samarbejde i oldtiden, andelsbevægelsen og Coop til FN. Pointen var, at vi er nødt til at samarbejde, hvis Verdensmålene skal nås, og at man har samarbejdet gennem alle tider.

Fyrsten fra Torslunde fra yngre romersk jernalder. Foto Kroppedal Museum.

Ishøj Kulturpakke

Igen i år er Kroppedal Museum med i Ishøjs Kulturpakke. Kommunens 3. klasser kommer ud på Bredekærgård i starten af 2019 og ser Fyrsten fra Ishøj og bliver undervist i jernalderen, særligt om perioden med tydelige romerske forbindelser. Som noget nyt skal eleverne, i den sammenhæng, prøve de knoglekasser/udgravningskasser som Bredekærgård har bygget i samarbejde med Kroppedal Museum. I to kasser er der støbt dele af skeletter, dyrekranier og genstande i cement der efterfølgende er tildækket med sand.

Kulturtrappen 2019 i Albertslund

- Kend din by

I samarbejde med Billedskolen i Albertslund gennemførte Kroppedal formidlings-forløbet Kend din by. Projektet sendte alle 5. klasser i kommunen ud for at tage billeder af deres nærområde. Billederne skulle have et kulturhistorisk indhold, men skulle også leve op til æstetiske krav, som blev stillet af billedskolen.

Efter den lokale fotosafari kom museumsinspektør Mads Thernøe på besøg i skolerne, og fortalte om Albertslunds historie, og om de kulturhistoriske steder, som eleverne havde fotograferet.

Skolefoto af Albertslund Rådhus.

Forvaltning og undersøgelser

2019 – Arkæologi i tal

Kroppedal Museum modtog i 2019 knap 400 henvendelser vedrørende nye lokalplaner, kommuneplaner, landzonetilladelser og tilladelser til jordvarmeanlæg, samt dispensationer i forhold til naturbeskyttelsen og fortidsminderne fra museets 16 ansvarskommuner. Dertil kom godt 50 forespørgsler om risikoen for at støde på fortidsminder i henhold til museumslovens bestemmelser.

Desuden modtog museet byggesagslister, omfattende 5.775 byggesager. I 112 af sagerne var der arkæologiske interesser.

Arkæologi 2019

I 2019 gennemførte museet 34 arkæologiske undersøgelser i marken. Sideløbende blev der arbejdet med at afslutte 15 rapporter fra udgravninger udført de(t) foregående år. Det arkæologiske arbejde med undersøgelser og rapporter omfattede 15 af museets 16 ansvarskommuner. Kun i Herlev Kommune har der ikke været undersøgelser de senere år.

Som vanligt var der også i 2019 i Egedal Kommune at forholdsvis flest undersøgelser fandt sted (otte undersøgelser).

De arkæologiske undersøgelser i 2019 fordelte sig på 26 prøvegravninger eller overvågninger, og otte større egentlige udgravninger.

Den største udgravning fandt sted i Høje-Taastrup Kommune på hjørnet af Bondehøjvej og Roskildevej. Sagen kaldes Rymarksgård efter den gård, der stadig ligger lige vest for udgravningen.

Årets største udgravning fra Rymarksgård

Den arkæologiske udgravning er arealmæssigt en af de største udgravninger museet har haft i 2019. Og tilmed én med meget spændende fortidsminder. Udgravningerne afslørede samlet set fortidsminder fra bondestenalder, bronzealder og ældre jernalder. Der viste sig at være en gravplads med fire skeletgrave fra romersk jernalder, to brandgrave fra yngre bronzealder eller førromersk jernalder. Dertil 43 langhuse, heraf ét fra slutningen af bondestenalder, mens resten er fra ældre jernalder samt fire særprægede huse med mange stolper, formentlig en slags lader.

Særligt var resterne af en mystisk palisade. Den bestod af mange, ret tynde stolper, tættere i størrelsen på flagstænger end på telefonpæle. Noget af det mest påfaldende er, at den ikke indhegner et område, så det er hverken en indhegning til dyr eller et fort. Vi mistænker, at palisaden i stedet afgrænser et landskabsrum. En sådan palisade er nok mere en politisk markering end et effektivt forsvarsværk.

Palisaden fra udgravningen ved Rymarksgård i Taastrup. Foto Kroppedal Museum.

Vi ved ikke hvor gammel palisaden er. Ældre jernalder er en oplagt mistanke, og netop i den periode ved vi, at der sker meget politisk. Længere sydpå på Sjælland, i Himlingøje ved Stevns, opstår sandsynligvis den første kongemagt, og også på Københavns Vestegn finder vi elitegrave med slangehoved-fingerringe, der er del af dynastiets magtsprog. Der er fundet en grav med en sådan fingerring i Kragehave, lige syd for Rymarksgård. Det er bestemt ikke umuligt at palisaden er bygget af den første lokale aristokrat, der allierede sig med kongerne på Stevns.

De fire skeletgrave var ganske nedbrudte, og i to af grave- ne var kun tænderne bevaret. Alligevel kan vi sige noget om gravskikken: De døde blev begravet med hovedet i nord, og ansigtet i vest, sandsynligvis i bulkister lavet af udhulede træ- stammer. Tre af de fire grave indeholdt lerkar, der alle stod i hovedenden af graven, nogenlunde bag kraniet. Det er nok indholdet i lerkarrene, der var den egentlige gravgave. I ét tilfælde var der også nedlagt hovedet af et dyr, sandsynligvis et får. I én grav var der ingen spor af gravgods overhovedet. Denne gravskik er typisk for romersk jernalder (1-375 e. Kr.). De døde var to unge mennesker på 12-13 år, der lige havde fået deres 12-års tænder. En tredje var en gammel mand, hvis tænder var helt nedslidt. Den sidste person var voksen. De fire afdøde udgør nok én generation af begravelser på én gård, og gravpladsen synes opgivet meget hurtigt.

Udgravningerne forløb i tre etaper. I 2018 prøvegravedes hele matriklen, og der viste sig fortidsminder i 17 adskilte områder. De sydligste ni områder blev udgravet i 2018, og de nordlige otte områder i 2019.

Udgravninger i 2019

TAK 1461 EU	Rymarksgård (Høje-Taastrup Kommune)
TAK 1587 PG	Tre udgravninger i forbindelse med Københavns Befæstning (Gentofte, Gladsaxe og Hvidovre kommuner)
TAK 1621 EU	Sejlsbjerg (Høje-Taastrup Kommune)
TAK 1655 PG	Dyvelåsen (Bautasten) (Egedal Kommune)
TAK 1657 PG + EU	Ørnekærs Vænge (Ishøj Kommune)
TAK 1877 EU	Gammeldamsgård 3(Egedal Kommune)
TAK 1886 PG + EU	Hyldager Bakker (Albertslund Kommune)
TAK 1891 PG	Sdr. Ringvej (Vallensbæk Kommune)
TAK 1895 PG + EU	Hyrdeleddet (Egedal Kommune)
TAK 1905 EU	Hanevad (Glostrup Kommune)
TAK 1905 PG	Overvågning (Glostrup Kommune)
TAK 1912 FU	Stenløse Å rapport (Egedal Kommune)
TAK 1913 PG	Brensbæk (Høje-Taastrup Kommune)
TAK 1914 PG SF	Wybrands Minde (Dragør Kommune)
TAK 1915 PG	Måløv Teknikerby (Ballerup Kommune)
TAK 1917 PG SF + EU	Præstegårdsvænget (Ballerup Kommune)
TAK 1918 PG	Eigtveds Allé (Høje-Taastrup Kommune)
TAK 1919 PG SF	Torshøjgård (Ishøj Kommune)
TAK 1922 PG	Højspænding (Brøndby Kommune, Hvidovre Kommune)
TAK 1923 PG SF	A.P. Møllers Allé (Dragør Kommune)
TAK 1924 PG	Banemarksvej (Brøndby Kommune)
TAK 1931 PG SF	Magleåsen 4 (Egedal Kommune)
TAK 1932 PG SF	Søagergård 2 (Egedal Kommune)
TAK 1933 PG	Nybølle Kildeplads (Egedal Kommune)
TAK 1935 PG	Thorsbro Kildeplads (Ishøj Kommune)
TAK 1937 PG	Nordre Ringvej (Glostrup Kommune)
TAK 1976 PG SF	Svanekærvej 2 (Egedal Kommune)
TAK 2009 PG	Brøndby Strand Kirke (Brøndby Kommune)

PG= Prøveudgravning, EU= Egentlig udgravning og SF= Selvfinansieret undersøgelse

Fredede fortidsminder og 100-års reglen

Hvornår er et der tale om et fredet fortidsminde? Efter traditionen i de øvrige europæiske lande og efter den hidtidige administrative praksis skal et anlæg som udgangspunkt være 100 år gammelt fra anlægstidspunktet for at kunne betegnes som et fortidsminde.

Tilsynet med de fredede fortidsminder er en opgave som Kroppedal Museum varetager sammen med ni andre museer i Danmark. Museets ansvarsområde dækker det gamle Københavns Amt, Nordsjælland og Bornholm og udgør således omtrent 10 % af Danmarks samlede mængde af fortidsminder. Langt de fleste fortidsminder er beliggende i skov eller ager og er således sjældent truet af anlægsarbejde. Derimod er tilplantning i form af skovrejsning eller pløjning inden for to meter zonen de mest "almindelige" overtrædelser. Der blev i 2019 foretaget 110 almindelige tilsyn, heraf størstedelen på Bornholm, samt 40 særlige tilsyn, såkaldte ad hoc-tilsyn på f.eks. overtrædelsessager.

Årets sær opgave var foranlediget af det kommende jubilæum for Danmarks genforening 1920-2020. Et af de store øjeblikke i nyere Danmarkshistorie var genforeningen i 1920 efter det sviende danske nederlag til Preussen og Østrig i 1864. I flere årtier efter genforeningen blev dette markeret med opsætningen af nye mindesten. Fredningen af disse sten kan altså blot ses som en fortsættelse af denne hundredårige tradition med markeringen af genforeningen den 9. juli 1920.

Slots- og Kulturstyrelsen har besluttet, at alle landets mindesten sat over genforeningen skulle fredes. Det betød for Kroppedals vedkommende, at museet skulle beskrive og besigtige 18 forskellige mindesten indenfor vores ansvarsområde.

Arbejdet med de fredede fortidsminder udgør en integreret del af museets virke. I 2019 var en af de mere omfattende sager det fredede

Buddinge Batteri i Gladsaxe Kommune, opført i 1888-89. Samme sted blev kanonbrisen (platform) genfundet i 2019, da en moderne betonbygning blev fjernet. Foto fra T. Wisman 2018 og Kroppedal Museum.

fortidsminde Buddinge Batteri. Denne opgave involverede både tilsynet og den arkæologiske udgravningsvirksomhed. Buddinge Batteri i Gladsaxe Kommune blev opført i 1888-1889 som en del af Nordfronten til Københavns befæstning. Batteriet blev nedlagt i 1920 og overtaget af Geodætisk Institut, som igennem årene opførte en del bygninger på matriklen. Batteriet blev først fredet i 2006.

I 2013 blev batteriet købt af kommunen og det blev her besluttet, at ti nyere bygninger skulle rives ned. 100 år efter nedlæggelsen af det militære anlæg er planen, at batteriet skal åbnes for offentligheden som et grønt rekreativt område i 2020.

Kroppedal Museum registrerede og fulgte med i nedrivningen af de mange bygninger. En af projektets overraskelser kom da man ved nedrivningen af en bygning fandt det moderne betonfundament placeret direkte ovenpå en original kanonbrisk (platform). Efter nedrivningsprocessen er batteriets voldsider blevet reetableret i december 2019.

Nye fortidsmindefredninger

I forbindelse med Kroppedal Museums tilsynsarbejde med fredede fortidsminder i Region Hovedstaden sker det, at man på museet bliver opmærksom på fredningsværdige fortidsminder, som ikke tidligere er registreret. Oplysninger om mulige "nye" fortidsminder til fredning kan også komme fra borgere, som henvender sig. Museet udarbejder en indledende beskrivelse i tekst og foto af fortidsmindet og indstiller det til fredning ved Slots- og Kulturstyrelsen. Styrelsen foretager på dette grundlag en vurdering, og den endelige frednings-berejsning og beskrivelse foretager museet herefter på bestilling fra Slots- og Kulturstyrelsen.

Styrelsen har det overordnede ansvar for Danmarks fredede fortidsminder, og er besluttende myndighed hvad angår mulige nye fredninger samt står for den endelige tinglysning. Årligt modtager museet tillige fredningsmæssige særopgaver til udførelse for Slots- og Kulturstyrelsen, ofte tematiske. Museets arbejde har i år 2019 ført til fredning af fire stenkister under Hørsholm Kongevej i Rude Skov og yderligere én nord for Hørsholm. En stenkiste er en stenbygget konstruktion, som leder et mindre vandløb under en vej. Her er der tale om stenkister, som indgår i den franske vejingeniør Jean

Mandshøj militær markeringssten for 3. Batteri / 2. Artilleriafdeling der i 1916 under 1. verdenskrig har haft kantonnement og/eller opstilling ved Edelgave. Øverst ses indhugget et symbol på en eksploderende artillerigranat. Derunder ses: "2.A.A. og "3 BTR" samt 1916. Nederst endvidere et par korslagte kanoner. Foto J.H. Jønsson, Kroppedal Museum.

Marmillod's vejprojekt for Frederik V, færdiggjort i 1775. Yderligere er i Nordsjælland udført fredningsforberedende arbejde for yderligere fem fortidsminder, alle fra oldtiden.

Et andet eksempel er syv nye fredninger af synlige fortidsminder ved herregården Edelgave i Egedal Kommune. Der er tale om to små gravhøje fra sen yngre stenalder eller bronzealder i haveanlægget vest for hovedbygningen og samme sted to militære markeringssten fra 1. verdenskrig. Ved Grønsø Å nord for bygningerne og ved Edelgavevej er der tale om fredning af to stenkister fra nyere tid. Stenkisten ved Edelgavevej kaldet Edelgavebroen er opført med kvaderbyggede facader og flanger og er antagelig fra 1780'erne. Endelig er fredet en sten med to skåltegn. Stenen står som vejviser ved udmundingen i Nybøllevej af den gamle kirkevej fra Edelgave til Ledøje. En yderligere skålsten, men ved Hove Møllegård, er fredet ved samme lejlighed. Skåltegn er simple helleristninger fra yngre stenalder eller fra bronzealder.

Endelig er der i forbindelse med en arkæologisk undersøgelse ved den nordvestlige udkant af en tidligere undersøgt gravplads fra vikingetid ved Rytterkær i skellet mellem Smørumnedre og Smørumovre fundet og udgravet fire nu genrejste bautasten og fundet spor efter yderligere fem bautasten som er fjernet tidligere. De fire bevarede sten er under fredning som synlige fortidsminder. Stedet er grønningen langs stisystemet i den nye udstykning Grydeåsen vest for Råbroparken.

Som yderligere eksempler på nyligt effektuerede fortidsmindefredninger som Kroppedal Museum har igangsat kan nævnes retterstedet Trippendals Galge i Albertslund Kommune og møllekanalen ved Katrinebjerg vandmølle i Høje-Taastrup Kommune.

Afslutningsvis kan museets fredningsarbejde føres helt frem i tid, idet kulturministeren har besluttet, at alle mindesmærker, der markerer Sønderjyllands genforening med Danmark, skal fredes. Det sker i forbindelse med 100-året for genforeningen i 2020. Derfor har museet på bestilling fra Slots- og Kulturstyrelsen besøgt og registreret 15 mindesmærker for genforeningen inden for Hovedstadsregionen inklusive Bornholm. Der er helt lokalt tale om Slagslunde-stenen, Knardrup-stenen, Bagsværd-stenen, Lyngby-stenen, Engelsborg-mindesmærket, Vadsby-stenen og Reerslev-stenen. Sjovt nok kunne der i samme anledning i en privat have i Glostrup registreres en tidligere grænsesten, som har stået på grænsen fra 1864 til 1920, antagelig i området ved Nordborg. Stenen er udformet som en obelisk med lav pyramideformet top og måler 0,8 m fra jordoverfladen til top. På den danske side af stenen er indhugget inskriptionen "Kr. Dm. No. 4", som står for "Kongeriget Danmark. Fjerde (grænsesten)". Inskriptionen er malet op med rødt. På den tyske side ses "Kr. Pr. Nr. 4" for "Kejserriget Preussen" og her malet op med sort. Da grænsen blev revideret efter folkeafstemningen i 1920, blev grænsestenene fordelt mellem interesserede.

Nyere Tids-arbejdet på Kroppedal Museum handler også om aktuelle begivenheder på Vestegnen. Her er museumsinspektør Anders Dalsager i gang med at dokumentere nedrivningen og ombygningen af en del af Tåstrupgård, et vigtigt alment boligområde i Høje Tåstrup Kommune. Foto: Katrine Winther.

Beretning for Nyere Tid

2019 har været et omskifteligt år for Kroppedal Museums arbejde inden for Nyere Tid. I foråret fratrådte museets to hidtidige inspektører på området, Camilla Frelsen og Mette Tapdrup Mortensen, og fra 5. september tiltrådte Anders Dalsager som museets nye (og p.t. eneste) museumsinspektør med ansvar for perioden efter 1536.

I denne omskiftelige periode er der fokuseret på fire hovedopgaver: Udvikling af nye forsknings-, formidlings- og indsamlingsstrategier; skabelse af et tættere samarbejde mellem de af museets enheder, der beskæftiger sig med Nyere Tid; gennemgang af en del af museets samling af genstande fra Nyere Tid, der befinder sig på Blåkildegård; samt videreførelsen af museets myndighedsrettede arbejde med at vejlede kommunerne i forbindelse med udstedelse af byggetilladelser og lokalplaner (det såkaldte Kapitel 8-arbejde).

Nye strategier

I forbindelse med udarbejdelsen af de nye strategier er der fra efteråret 2019 sket en fokusering og tematisering af opgaveløsningen, der går på tværs af alle tre felter.

På den ene side er der truffet beslutning om, at indsamlingen, forskningen og formidlingen inden for Nyere Tid fremover primært vil fokusere på den politiske og samfundsmæssige udvikling i og omkring Vestegnen fra 1945 og frem. Der vil være et særligt fokus på de fællesskaber og konflikter, der opstod i området som konsekvens af periodens samfundsplanlægning og skabelse af velfærdssamfundet.

Samtidig er der truffet beslutning om, at aktiviteterne inden for de museale hovedopgaver omkring Nyere Tid skal samles om fælles projekter, der understøtter hinanden. Al genstandsindsamling, forskning og formidling skal ske som led i

integrerede projekter. I den forbindelse har teamet igangsat et samarbejde med den boligsociale indsats i det almene boligområde Tåstrupgård, der i 2020 vil inkludere indsamling af beretninger og genstande fra området. I 2020 vil der endvidere blive forberedt en forskningsartikel og en udstilling om etniske minoritetsgrupper i området.

Samlingsgennemgang på Blåkildegård

I Nyere Tids regi er der påbegyndt en gennemgang af genstandssamlingen på Blåkildegård. Her forberedes der en registrering af en række genstande med tilknytning til Tåstrups, Høje-Tåstrups og Hedehusenes industrihistorie i registreringsdatabasen SARA samt en udskilning af en række rekvisitter, der findes i flere eksemplarer i museets samlinger. Dette arbejde fortsætter også i 2020.

Museumslovens Kapitel 8

Kroppedal Museum har en stærk tradition for et aktivt og opsøgende Kapitel 8-arbejde. Dette arbejde er trods væsentlige personalereduktioner søgt videreført i 2019 ved en strategisk prioritering af en proaktiv indsats over for bevarelsen af den nyere bygningsmasse i samarbejdskommunerne. I den forbindelse har Nyere Tids teamet forberedt afholdelsen af et seminar om Kapitel 8-arbejdet over for kulturmiljøer fra nyeste tid i februar 2020.

Tættere samarbejde i Nyere Tid Teamet

Som led i implementeringen af de nye strategier og i opbygningen af et tættere samarbejde mellem museets enkelte enheder er der dannet et forum med arkivarerne fra lokalarkiverne i Høje Tåstrup, Albertslund, Ishøj og Herlev, hvor faglige problemstillinger omkring forskning, indsamling, formidling og Kapitel 8-arbejde løbende er blevet drøftet. Dette fortsætter i 2020.

Astronomihistorie

Arrangementer og Skoletjeneste i 2019

Traditionen tro har 2019 budt på rækker af stjerneaftner, forevisninger i miniplanetariet og andre formidlingsopgaver.

Årets stjerneaftner har været plaget af dårligt vejr, som har begrænset muligheden for at observere en hel del. Det er lykkedes et par gange (ud af de 11 vi har holdt) at se lidt. Stjerneaftnerne er dog ændret til i højere grad et foredragsaften om astronomiske temaer, med mulighed for at observere. Emnerne har været ret varierede, fra stjernedannelse til Månens kulturhistorie og en guide til at observere.

Et nyt tiltag har været vores særligt børne-orienterede aftner, Himlen i Børnehøjde, hvor vi ikke forbereder et bestemt emne. Til disse lader vi børns (og nogle voksnes) spørgsmål om universet, navigere os gennem en aftenen som på denne måde tager direkte udgangspunkt i de spørgsmål som interesserer publikummet direkte. Disse var ret populære, og vi fortsætter med konceptet i 2020.

Vi havde traditionen tro miniplanetariet to uger i Høje Taastrup Kommune og to (ikke sammenhængende) uger i Albertslund Kommune. Yderligere har vi haft planetariet på Lyngby bibliotek i forbindelse med arrangementet Stjernerlitteratur, hvor børnebøger om rummet blev læst op inde i kuplen, med lidt dybdegående forklaringer af de læste koncepter og mulighed for at stille spørgsmål.

Et nyt forløb til Skoletjenesten blev udarbejdet i samarbejde med folkekirkens Skoletjeneste Kilden. Her tog vi udgangspunkt i forskellige mytiske kosmologier, og udforskede verdensbilledernes opståen og hvordan disse har ændret sig med tiden.

I 2019 blev der udarbejdet to forløb til at undervise undervisere. I foråret blev Kroppedal Museum hyret til at undervise de kommende mørkeguider på Møn. Øen har fået status af Dark Sky Park og Dark Sky Community, hvilket betyder at de har en meget mørk nattehimmel og kommunen og beboerne gør, hvad de kan for fortsat at begrænse lysforureningen til et minimum. Mørkeguiderne er naturvejledere, ejere af bed & breakfast, amatørastrofysikere mv. som kan vejlede de turister, som gerne vil opleve mørket.

I samarbejde med ESERO, blev kurset Bring universet i klasseværelset holdt første gang på Kroppedal i december 2019. Kurset giver lærere en indblik i gratis værktøjer man kan bruge til undervisning i astronomi og rumfart. Kurset var en succes og vil nok blive gentaget de kommende år.

Ny udstilling på trapperne

Vi fik i 2019 bevilliget 150.000 fra Folketingets kulturudvalg til at få kigget på en ny-opsætning af den astronomiske udstilling. Specielt med åbningen af vores nye butik er den astronomiske udstilling skrumpet en del. Samtidig er udstil-

lingen ikke blevet moderniseret i en lang årrække. Derfor er vi nu, bl.a. takket været støtten, ved at se hvordan vi kan skabe en ny rundvisning som kan formidle den danske astronomihistorie i en bredere vinkel. Rømer vil stadig være en nøglefigur, men vi vil også gerne fortælle om hvordan hans arbejde har påvirket de danske astronomer frem til i dag.

Vi ønsker en mere tidssvarende udstilling med mere moderne formidlingsgreb. Udstillingen skal inspirere til en dialog med gæsterne om, hvad astronomien har bidraget til i samfundet. Samtidig rejses spørgsmålet om, hvordan samfundet har været med til at præge den astronomiske forskning.

Udstillingen vil blive opført på stueetagen, i den gamle mødesal, og vi kommer til at bruge store dele af 2020 på at få den i stand.

Forskning

De første indledende skridt til en ny forskningsartikel indenfor dansk astronomihistorie gik i gang i 2019. Artiklen omhandler *Julie Vinter: En sjælden kvindelig astronom i Københavns mellem- og efterkrigstid*.

Julie Marie Vinter Hansen var en dansk astronom fra 1915 til hendes død i 1960. Hun blev den første kvinde til at udføre astronomiske beregninger for Københavns Observatorium i 1915, og blev selv observator i 1922. Siden blev hun en meget anerkendt og respekteret astronom og blev redaktør for Nordisk Astronomisk Tidsskrift.

Endvidere blev hun direktør for den Internationale Astronomiske Unions telegrambureau, hun modtog Annie Jump Cannon prisen og i 1956 blev hun slået til ridder af Dannebrog. Alt dette skete i en tid hvor kvindelige akademikere ikke var specielt værdsatte.

Vi vil gerne gøre Danmark og verden opmærksomme på denne strålende kvinde og ønsker at undersøge hvordan det lykkedes hende at blive en så agtet stjerne i en ekstremt mandedomineret verden. Artiklen forventes at blive sendt til fagfællebedømmelse i løbet af 2020.

T.v.: Ole Rømers pendulur bliver en del af den nye astronomi-udstilling. Foto Kroppedal Museum.

T.h.: Julie Vinter Hansen 1948. Fotograf ukendt.

Registrering og bevaring

Gemt, men ikke glemt

Oldtidslevn som har ligget gemt i mulden i tusinder af år. Ting der har ligget på loftet på en gammel gård, eller i et parcelhus fra 60'erne. Genstande, der er bragt til Danmark fra udlandet, fordi man er flyttet eller flygtet hertil. Instrumenter der er opfundet og brugt af store videnskabsmænd, så de kunne studere og forstå verden omkring os. Det er alt sammen genstande, der fortæller om menneskets historie. Det er også sådanne genstande, der ender på Kroppedal Museum.

Ikke alle genstande når helt ud i museets udstillinger, men opbevares på museets magasiner. Ikke for at blive gemt og glemt, men i en venten på udviklingen af nye metoder, der kan afsløre nogle af oldtidens hemmeligheder. Det kan også være at genstandene ikke passer ind i Museets aktuelle udstilling, men passer perfekt ind i den næste.

Kroppedal Museums magasiner

På Kroppedal Museum er der ikke noget magasin, men til gengæld råder museet over flere mindre kælderlokaler fordelt på ejeskabskommunerne (Høje Tåstrup og Albertslund kommuner) og samarbejdskommunerne (Ishøj og Herlev kommuner). Desuden har museet lejet et mindre magasinrum i et industriområde i Skovlunde. De samlede m² magasin museet råder over er ca. 450 m².

Lokaler, der ikke er specielt bygget til magasiner, er heller ikke altid velegnet til formålet. I et magasin skal der være særlige forhold, for at de kan fungere optimalt. Faktorer som temperatur, fugtighed og lysmængde er vigtige for at kunne bevare museets genstande længst og bedst muligt.

I kælderrum på skoler og lign. Er det nærmest kun muligt at styre lysmængden, derfor er regelmæssige besøg på museets magasiner vigtige for at sikre at museets genstande har det godt. Og ved et besøg i efteråret 2019 gik museets folk nærmest direkte ind i en begyndende vandskade, hvor et afløb som løb langs magasinets loft bristede. Heldigvis kunne vi nå at sikre genstandene fra det løbende vand, men kun fordi vi var på stedet lige da det skete.

Vand og afløbsrør er en evig kilde til bekymring, da de udgør den største risiko for, at vores genstande bliver ødelagt ved en evt. vandskade vi ikke opdager i tide.

Registrering

Slots- og Kulturstyrelsen besluttede i 2011 at opdatere det gamle registreringssystem Regin til et helt nyudviklet registreringssystem kaldet SARA (SamlingsRegistrering og Administration). Tidligere blev der anvendt forskellige registreringssystemer rundt om i landet, men nu skal alle museernes registreringer samles i SARA. Det er lovpligtigt for museerne at registrere sagsoplysninger og genstande i SARA. Alle data fra Regin er overført til SARA.

Magasinet i Skovlunde, Ballerup Kommune. Foto. K. Paulmann, Kroppedal Museum.

Kroppedal Museum har taget det nye registreringssystem SARA i brug i starten af 2019 og museet har haft de medarbejdere, der skal anvende registreringsdatabasen på kursus.

Slots- og Kulturstyrelsen har planer om at udvikle en hjemmeside, hvor offentligheden kan se, hvad museerne har registreret i deres samlinger dvs. museumssager og museumsgenstande. Oplysningerne vil blive hentet fra SARAs database.

Der er en fungerende hjemmeside som henter oplysninger fra Regins database. Regin opdateres ikke længere, hvorfor alle nyere registreringer er tilgængelige for offentligheden. Data fra museernes arkæologiske udgravninger registreres i en særlig database MUD (Museernes UdgravningsDatabase). Alle data fra MUD er ved at blive overført til SARA, hvilket medfører at museet kan finde alle dets registreringer i ét system.

Kamamulletten fra Vridsløsemagle. Foto Kroppedal Museum.

Detektorfund og danefæ i 2019

2019 har været et travlt år med mere end 390 registrerede genstande fra mange sager, der er indleveret fra aktive detektorfolk. Det er et stort arbejde at sortere i de mange fund og at få alle fundene registrerede. Hvert fund, der bliver afleveret til Kroppedal Museum til danefævurdering, gennemgår en længere proces med bestemmelse og datering. Fundene skal fotograferes og indtastes i databasen SARA inden de kan registreres i Fund og Fortidsminder. Alle fund skal have GPS-koordinater, så de kan placeres korrekt på kort. Først derefter er fundene klar til at blive fremsendt til Nationalmuseet.

Blandt de mere spektakulære fund, der er behandlet i 2019, er en såkaldt kamamulet fra 900-1000 årene. Stykket er udformet som en miniaturrekam med to dragehoveder, der støder sammen i midten. Smykket har haft et øje til ophæng

og kendes fra mindst to andre steder i Danmark: fra Roskilde og fra Fyn. Kamamulletten er fundet ved Vridsløsemagle af Ingela Johansson.

En genstand der blev erklæret danefæ i 2019 var en svaneformet pladefibula af bronze med jern. Svanens hoved bøjer og bider om hovedenden af en slangekrop. Svanen har et lille øre og rundt øje. På halsen oven for slangen ses en ornamentik bestående af tværgående streger. Fibulaen dateres til yngre germansk jernalder eller vikingetid og er fundet af Bjørn Schamaitat.

Konservering

Begyndelsen af 2019 stod i udstillingsproduktionens tegn. Frem til udstillingsåbningen af vikingeutstillingen Hver dag er en kamp, kom de genstande fra museets samlinger, som skulle udstilles, forbi konserveringen for at blive klargjort og

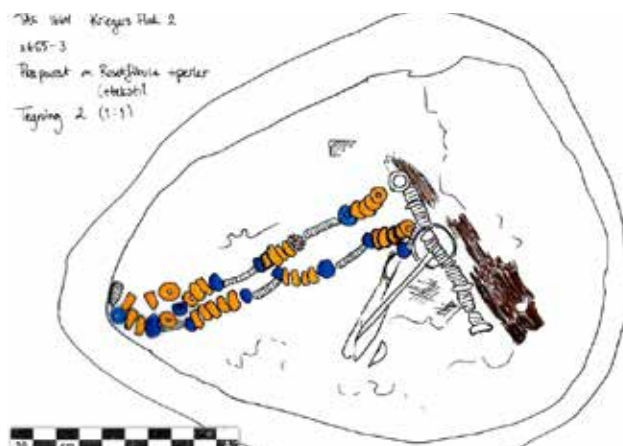
Svaneformet fibula fra Slagslunde. Foto Kroppedal Museum

monteret til udstilling. Der er mange elementer i en udstillingsproduktion, og arbejdet byder på udfordringer for hele museet. For konservatoren betyder en udstillingsopsætning overvejelser om og løsninger på de problematikker, som kan være ved at udstille skrøbelige arkæologiske fund.

2019 har i konserveringsværkstedet budt på en række spændende fund fra jordfæstegrave fra romersk jernalder fundet på forskellige lokaliteter. Året begyndte med afslutningen på konserveringen af en pragtfibul fra lokaliteten Kriegers Flak. Der var tale om en såkaldt rosetfibul fremstillet i sølv og med dekorationer i bronze og guldblik. Sammen med en kæde af blå glasperler, ravperler og sølvspiralperler, som lå sammen med fiblen, er det nok årets mest spektakulære fund.

Herudover har flere gravfund fra lokaliteten Rymarksgård præget årets arbejde. Her er der ikke tale om rige gravfund, men om stærkt nedbrudte skeletter og keramik, som kan være en stor udfordring at udgrave og konservere.

Fra lokaliteten Hanevad blev der udgravet en enkelt barnegrav. Den lille barnegrav rummede to små lerkar, som blev taget op i præparat og konserveret. Af selve skelettet var der ikke mange spor, men området omkring hovedet, hvor tænderne var bevaret, blev optaget i præparat og bragt til konserveringen. Her afgjorde de små mælketænder med al tydelighed den gravlagtes unge alder. Helt særlig for den lille grav var den smukke perlekæde, som barnet er blevet gravlagt med.

Præparatet fra Kriegers Flak indeholdt foruden en sjælden rosetfibula en kæde bestående af rav-, sølv- og glasperler. Foto Kroppedal Museum.

Lerkop med hank fundet i barnegrav fra yngre romersk jernalder fra Hanevad. Foto Kroppedal Museum.

Forskning

I juni måned forsvarede Linda Boye sin ph.d. om *Den typologiske udvikling af østsjællandske huse fra førromersk til germansk jernalder - et værktøj til udredning af bosættelsesmønstre, bebyggelsesudvikling og ressourceområder* ved det offentlige forsvar.

Dermed har Kroppedal Museum opfyldt det sidste krav og betingelser for perioden 2014-2019 i forhold til Slots- og Kulturstyrelsens forskningskrav til statsanerkendte museer.

26. september udkom værket om huse fra bondestenalder og tidlig bronzealder i Danmark. Det var kulminationen på, og det flotte resultat af et projekt iværksat af Kroppedal Museum med det formål at fremlægge alle oldtidshuse fra Danmark, fra de første landbrugssamfund.

Publikationer

Boye, L. 2019. *Den typologiske udvikling af østsjællandske huse fra førromersk til germansk jernalder - et værktøj til udredning af bosættelsesmønstre, bebyggelsesudvikling og ressourceområder*. Ph.d. afhandling fra Københavns Universitet, SAXO-instituttet, København.

Gaarde, D.K. 2019: *Oldtidsbebyggelse ved Gammeldamsgård 3. Spor efter bebyggelsen fra bondestenalder til ældre jernalder i Smørumnedre*. Årsskrift 2019. Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv. S. 4-17.

Jakobsen, M.L. 2019. Tekster vedr. arkæologi. Trap Danmark. 6. udgave. Bind 29. Gentofte. Bind 30. Glostrup og Bind 31. Hvidovre.

Jensen, B. 2019. Tekster vedr. arkæologi. Trap Danmark. 6. udgave. Bind 30. Vallensbæk og Bind 31. Brøndby.

Jønsson, J.H. 2019. *Vikingetidens gravplads ved Rytterkær bliver synlig. Fund af bautasten i Smørum*. Stenløse Historiske Forening. Nr. 105. Februar 2019. S. 16-20.

Jønsson, J.H. 2019. Tekster vedr. arkæologi. Trap Danmark. 6. udgave. Bind 28. Gladsaxe og Herlev. Bind 30. Albertslund og Ishøj. Bind 31. Dragør.

Pallesen, S. 2019. Tekster vedr. arkæologi. Trap Danmark. 6. udgave. Bind 28. Ballerup.

Sigurdsson, J.H. 2019. Tekster vedr. arkæologi. Trap Danmark. 6. udgave. Bind 29. Rødovre og Bind 31. Tårnby.

Sparrevohn, L. R., O. T. Kastholm & P. O. Nielsen 2019 (eds). *Houses for the Living. Two-aisled houses from the Neolithic and Early Bronze Age in Denmark. Volume 1 - Text. Volume 2 - Catalogue*. *The Royal Society of Northern Antiquaries* - Copenhagen 2019. University Press of Southern Denmark.

Kroppedal Museums nye ph.d. om jernalderhuse i Østsjælland.

Sparrevohn, L. R. 2019. Two-aisled houses from East Zealand. I ovenstående, 51-66.

Sparrevohn, L. R. 2019. Tekster vedr. arkæologi. Trap Danmark. 6. udgave. Bind 28. Egedal og Bind 30. Høje-Taastrup.

Arkiverne 2019

De fire lokalhistoriske arkiver har i mange år arbejdet målrettet på konsolideringen af vores roller som historiske videnscentre. Vi har løbende afleveringer og indsamlinger af dokumenter, fotos og andre medier, som akkumuleret bliver til vigtigt kildemateriale, som både nuværende og fremtidige borgere kan få stor glæde af. Kildematerialet er vigtige prikker til en forståelse af de lokalsamfund arkiverne dækker.

Med over 125.000 indbyggere er Kroppedals arkiver en af Danmarks største arkivsammenslutninger. Vores udfordringer er mange, men primært koncentreret i manglende kapacitet til opbevaring af vores arkivalier. Der har de seneste år været en kraftig tilvækst på alle arkiverne. Der arbejdes på flere løsningsmodeller.

Arkiv.dk er blevet en kæmpe succes. Vi har i året haft 110.000 unikke hits. Det er primært i vores store billedsamlinger. I arkiverne er der mange væsentlige arkivalier, som med stor fordel for tilgængeligheden og sikkerheden burde digitaliseres. Processen er ved at blive startet op med kravspecifikationer, så scanninger og flow bliver så optimal som muligt. Men det kan ikke realiseres med de nuværende driftsbevillinger.

Samarbejdet mellem museet og arkiverne er blevet væsentligt styrket i 2019. Både med en øget fokus på arbejdet fra museumslederen, som især er blevet styrket ved genetableringen af Nyere Tids Forum, som nu mødes to gange månedligt. På møderne arbejdes der bl.a. med forskning, satsninger og formidling.

Arkiverne er medlemmer af Organisationen af Danske Arkiver (ODA), Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver (SLA) samt Hovedstadens Kulturhistoriske Arkiver (HOKA). Arkivleder Darius Monfared er medlem af bestyrelsen i HOKA.

Blaakildegaard i Høje-Taastrup

I 1993 fik vi licens til det fælles registreringsprogram for lo-

Regentparret i aktion Indvielse af Teknologisk Institut 31. maj 1972. Dronning Margrethe er protektor for instituttet.

kalarkiverne ARKIBAS. Siden har vi målrettet arbejdet med registreringer. I 1995 var vi det 3. arkiv i Danmark, som scannede fotos. I ARKIBAS kan vi nu publicere registreringerne, hvilket betyder, at store dele af vores registreringer nu er tilgængelig for alle på nettet via Arkiv.dk.

Vi har haft travlt med at gennemgå gamle sager, der grundet besparelser tilbage i 2011 havde nået et omfang, som vi helt konkret måtte forholde os til. Sagerne blev vurderet og gennemgået, så vi kunne lægge planer for registreringsniveau og prioriteringer.

Arkiv.dk har betydet, at en stor del af arkivets henvendelser og udadvendte kommunikation nu foregår via kontakten på Arkiv.dk. Det blev til lidt over 400 henvendelser, hvilket fortæller om den øgede interesse i at vide mere om vores nære historie. Vi har godt 400.000 fotos og over ½ kilometer arkivalier. Vores fotoarkiv er Østdanmarks største samling på et lokalarkiv.

Arkivlederen har været til flere Byvandring i Taastrup og Hedehusene. Året har også budt på en foredragsrække med titlen: "Fra Taastrup Nykro til Medborgerhus", som ligesom byvandringerne har været fuldt booket. Arkivet er en stærk aktør i den historiske viden i Høje-Taastrup Kommune, men det vil altid være med en skarp sondering mellem arbejdet med registreringer og bevarelse af det lokalhistoriske materiale og så formidlingen af historien, så der er en ligevægt i opgaverne.

Toftekærgård i Albertslund

Ved årsskiftet fik vi en glædelig besked om at vi havde fået 20.000 kroner i VELUX Midler for aktive ældre til at modernisere arkivets digitale muligheder i 2019. Til at starte dette projekt har vi oprettet en fotogruppe på arkivet. I første halvdel af 2019 indkøbte vi udstyr - en scanner, et kamera og et interimistisk fotostudie med fine lamper og fokus på skygge, refleksioner og blødt lys - samt videoudstyr og skærme og andet digitaliseringsudstyr.

Det blev således muligt for arkivet at lave ordentlige scanninger og affotograferinger af storformater, at digitalisere lyd og billede - og at lave fotodokumentation af forskellig art, blandt andet bygninger der skal nedrives. Vi har dermed fået kvalificeret et arbejde, som vi tidligere har udørt med dårligere udstyr. Der er nedsat en frivilliggruppe (af foto-entusiaster), der er tilknyttet arbejdet - vi mødes hver 14. dag i 2020.

Åbningstiderne på arkivet er blevet ændret. Med en enkelt deltidsmedarbejder tilknyttet er det ikke længere hensigtsmæssigt at holde åbent 13 timer på traditionel facon. Det vil sige at samtidig med at vi indskrænker åbningstiden til onsdag mellem kl. 12.30 -16, så åbner vi dørene for, at arkivet kan benyttes efter aftale. Arkivet kan dermed bruges som arbejdsplads for lokalhistorisk interesserede.

De valgte at blive.

I 2019 er der udkommet tre bøger der er skrevet med udgangspunkt i arbejde fra arkivet. Bogen "De valgte at blive" udkom i 2018, men blev lanceret i februar 2019, da udgivelsen blev forsinket et år. Bogen "Der var engang et forbedringshus" udkom i december 2019, men blev først lanceret i januar 2020. Endelig udkom bogen "Roholmsskolen", der fortæller om skolen i de år den eksisterede inden den ændrede navn til Herstedøster Skole.

Indsamlingen er fortsat stor i Albertslund. Vi har i 2019 udfyldt 92 journaler. Facebooksiden har 226 følgere. Kroppe-dal Museum har afholdt eller medvirket ved seks foredrag i 2019 i Albertslund og har haft et godt samarbejde med Albertslund Lokalhistoriske Forening.

Arkivet har siden 2017 samarbejdet med Herlev Bladet om artikelserien 'Tidsmaskinen'. Målet med serien er, at formidle Herlevs historie og udbrede og aktualisere den generelle forståelse for lokalhistoriens betydning. Her et billede af boligkomplekset 'Hollywood', som er et af eksemplerne på artikelseriens temaer i 2019.

Herlev Kommunes Lokalarkiv

Vi ser synlighed og den bredest mulige bevidstgørelse om Herlevs historie som en kerneopgave i lokalarkivets arbejde. I 2019 rundede lokalarkivets facebookside 1.500 følgere. Lokalarkivet administrerer desuden otte lokalhistorisk knyttede facebookgrupper med i alt 4.823 medlemmer.

I 2019 var der 13 artikler om arkivet i Herlev Bladet. Heraf fem artikler i artikelserien 'Tidsmaskinen', som vi har samarbejdet med Herlev Bladet om siden 2017. Artiklerne i serien fylder hver 2-3 avissider. Desuden skrev lokalarkivet i år på opfordring fra bladet en helsides nytårstale til lokalavisen.

Frivillighed og lokalt engagement er en del af arkivets DNA. Foruden arkivets aktive deltagelse i Herlev Festuge, afholdelse af foredrag og byvandring, understøtter vi derfor også ugentligt en slægtsforskningscafé samt ti selvstændige lokalhistoriske projektgrupper.

På registreringsfronten er der i 2019 forestået et stort systematisk scanningsarbejde af særligt arkivets billedsamlinger med henblik på en større eksponering af vores samlinger på arkiv.dk i den nære fremtid.

Ishøj Lokalhistoriske Arkiv på Bredekærgård

REGISTRERINGER	2019	2018	2017	2016	2015	1989-2014*
Indkomstjournal	35	46	45	80	81	810
Arkivfond	25	10	6	5	5	198
Enkelte billeder	2128	635	616	754	756	2121
Billedserier	55	12	4	41	41	117
Andet *	20	3	12	52	52	2775*

Vi har i 2019 formidlet lokalhistorie med en vifte af tilbud. Vi har publiceret en hel række af billeder på arkiv.dk, som en frivilliggruppe scanner og registrerer. Vi arbejder fast med at udvalgte historier indgår i digital formidling på arkivets facebookside.

Der har været mange børneaktiviteter på gården med fokus på årets gang med arrangementer ved påske, sommer, og jul. Dette foregår i forbindelse med Bredekærgårds forårsfest, sommerdage og julemarked. I 2020 byder vi også ind på høstfesten.

Arkivet har formidlet lokalhistorie til brugere af arkivet. Ved flere mindre udstillinger har der været besøg af foreninger, kulturgrupper og institutioner, hvor der er holdt oplæg og foredrag for Ishøjs borgere. Formidlingen strækker fra oldtiden til i dag. Vi har mulighed for at vise Fyrsten fra Torslunde, ældre billeder af Ishøjs landlige historie samt nyere billeder af forstadsbyens opståen og udvikling. Således kan der gives en bred introduktion til kommunens historie for alle interesserede, hvilket der er stor interesse for.

Der er afholdt by- og landsbyvandring både som en del af Vestegnens Kulturuges program og i synliggørelse af Bredekærgårds formidlingsbaser. I 2019 blev der nedsat en frivilliggruppe, der arbejder med levendegørelse af karaktererne fra den digitale fortællerute Landsbyens Fortælling, der er udarbejdet i samarbejde med Ishøj Teater. Det er tanken at gruppen fortsætter efter afvikling af teaterevent til forårsfesten, hvor temaet er landsbyliv. Der vil således være to frivillige arbejdsgrupper tilknyttet arkivet – en gruppe, der arbejder med registrering til arkiv.dk og en gruppe der arbejder med formidling af lokalhistorie.

Arkivet indgår i Bredekærgårds beskrevne visioner, der betoner indvandring til Ishøj og fælles rødder i landbruget i et arbejde med frivillige i at udvikle lokalhistoriske aktiviteter og løfter denne opgave ved formidling, indsamling og registrering. Den aktive indsamling har i stigende grad rettet sig mod forstadens udvikling, i tråd med museets Nyere tids afdelings fokus på tiden efter 1945 og finder daglig støtte i samarbejdet med Thorslunde-Ishøj lokalhistoriske Forening.

Formidlingsgruppen på kostumejagt på Ishøj Teater. Foto Kropedal Museum.

PERSONALE KROPPEDAL 2019

Anders Dalsager, Museumsinspektør, Nyere tid
Bjarne Dyfort, Museumstekniker, IT
Bo Berggren Jensen, Arkæolog, undersøgelser
Camilla Frellsen, Museumsinspektør, Nyere tid
Celine Maria Vacher, Museumsassistent
Christa Rosager, Registrator, IT
Darius Monfared, Arkivleder
Elin Søborg, Frivillig arkæolog BA
Jens Kjær Nielsen, Arkivassistent
Jonas Hasemann Sigurdsson, Museumsinspektør, Arkæologi,
Tilsyn med fredede fortidsminder
Kenneth Faye Paulmann, Museumstekniker, bygningsfor-
valtning og magasintilsyn
Lars Ljungmann Spatzek, Arkivleder
Lars Occhionero, Museumsinspektør, Astronomihistorie
Lene Torrild, Administrationschef, Konst. Museumschef
Linda Boye, Museumsinspektør, Arkæologi, Forskningsan-
svarlig
Lotte Reedtz Sparrevohn, Museumsinspektør, Arkæologi
Mads Thernøe, Museumschef, Museumsinspektør, Nyere
tid, Skoletjeneste og formidling
Majken Morsbøl Petersen, HR medarbejder
Maria Lisette Jacobsen, Museumsinspektør, Arkæologi,
Tilsyn med fredede fortidsminder
Margit Grimm, Arkivmedarbejder
Mette Tapdrup Mortensen, Museumsinspektør, Nyere tid
Mette Wethje Skjødt, Konservator
Susan Pallesen, Museumsinspektør, Arkæologi
Thomas Bailey, Ansvarlig for kommunikation og publikums-
aktiviteter
Troels Torp Øhlenschlæger, Arkivleder
René Møller Yde, Arkivmedarbejder

TIMELØNNEDE

Jan Bjarne Poulsen
Jens Henrik Jønsson
Joan Olsen
Kim Lerbech

PROJEKTANSATTE

Daniel Kokholm Wangsøe
Daniel Teilmann Olesen
Ditte Kroner Gaarde
Francesco Roberto Færch Denaro
Henrik Berndt
Julie Kellberg Ring
Karen Margrethe Kræmer
Kristian Blicher Jepsen
Line Jørgensen
Louise Lundqvist
Minna Eline Viktoria Mærsk
Nikolaj Wiuff Kristensen
Sarah Abildgren
Sofie Else Jensen
Thomas Søe Lytken Petersen

Thomas Aabye

BUTIK & OMVISNING

Inge Merethe Vest-Andersen
Erik Christensen
Margrethe Winther Brandt
Martti Holst Kristiansen
Sandra Holm

JOBSKABELSE & PRAKTIK

Gert Hansen
Henrik Domino Isaksen
Lars Kristiansen Findalen
Kesia Louise Dreijer Løvenbalk Lyng
Kevin Strandberg

KROPPEDAL MUSEUMS BESTYRELSE 2019

Udpeget af Albertslund og Høje Taastrup kommuner

Conny Trøjborg Krogh (formand)

Jette Kammer Jensen (næstformand) Fhv. Sekretariatschef

Lars Falsig Pedersen, Fhv. kommunaldirektør

Udpeget af Høje-Taastrup Kommune:

Rasmus Bugge Jensen, Forsker

Finn Søder, Selvstændig

REPRÆSENTANTSKAB KROPPEDAL MUSEUM 2019

Valgt af Kroppedal Museums repræsentantskab:

Per Gustafsson, Formand for Lokalhistorisk Forening i Albertslund

Ulla Lund Hansen (suppleant), Docent, Dr. Phil. Dr.h.c. emerita, Saxo Institutet, Københavns Universitet

Søren Kristian Lynggaard, (suppleant), Civilingeniør, Københavns Astronomiske forening

Valgt af medarbejderne:

Lars Spatzek, Arkivleder. Tilforordnet i bestyrelsen

Albertslund Bibliotek: Mikkel Fabritius Sørensen

Albertslund Lokalhistoriske Forening: Per Nilsson

Albertslund Lokalhistoriske Forening: Bjarne Andersen

Arkæologiskklubben Flækken: Jette Svane Hansen

Danmarkshistorien i Vestskoven: Eva Møller

Høje-Taastrup Lokalhistoriske Forening: Peter Mose Nielsen

Høje-Taastrup Lokalhistoriske Forening: Ole Gram

Høje-Taastrup Lokalhistoriske Forening: Jørn Jordan-Knudsen

Historisk Forening: Knud Larsen

Historisk Selskab for Glostrup, Brøndby, Albertslund og

Vallensbæk: Jens Jørgensen

Høje-Taastrup Kommunes biblioteker: Jens Vincents

Høje-Taastrup Billedskole: Berit Nørgaard

Knud Poder

Kulturelt samråd i Høje-Taastrup Kommune: Ruth Trier

Kulturhuset Birkelundgaard: Jørn Jensby

Københavns Astronomiske Forening: Søren Kristian Lynggaard

Københavns Universitet, Niels Bohr Institutet: Erik Høeg

Ledøje-Smørum Historisk Forening: Finn Sølvbjerg Hansen
Nils Engberg

Peter Thorning Christensen

Rødovre Lokalhistoriske Forening: Thomas Lilliebjerg

SAXO instituttet, Københavns Universitet: Ulla Lund Hansen

Stenløse Historiske Forening: Pia Dybdahl

Stenløse Historiske Forening: Steffen Erichsen

Tværpilen Høje-Taastrup: Ann Welling

Tværpilen Høje-Taastrup: Nina Bech

Vestvoldens Venner: Peder Ellegaard Larsen

Vikingelandsbyen: Klaus Myntzberg

Vikingelandsbyens Venner: Jette Bonde

Ølstykke Historiske Forening: Preben West Nielsen

Ølstykke Historiske Forening: Hanne Mogensen

Bautasten ved vikingegravpladsen Rytterkær i Egedal Kommune. Foto J. H. Jønsson